

ויגש, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאל

יוסף המחנך!

27 פעמים אנו פוגשים בסיפורי יוסף את השורש ש.ל.ח, ולא בכדי. הטיות הפועל הזה מיוחסות לכל גיבורי הפרשה בהתאם לעלילה. גם בשיא הספרותי, רגע ההתגלות, הוא מהווה כלי מרכזי להעברת המסר של המקרא. כך אומר יוסף ברגע דרמטי זה: ..... אָנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר־מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם... כִּי לְמַחְלָה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם לְפָנֵיכֶם... וַיִּשְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם לְפָנֵיכֶם... וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹקִים. סידרת אמירות מפתיעה זו הינה המפתח להבנת עמדתו של יוסף הצדיק ואפשר שיש בה גם הארה לסוגיית 'הבחירה החופשית'.

אם יוסף התכוון להסיר את האחריות מכתפי אחיו, מדוע הוא מציין כי הם מכרו אותו מצרימה? ואיזה תפקיד בתוכחת האחים ממלאת האמירה החוזרת על עצמה כי הקב"ה הוא המשלח והאחראי היחיד על כל השליחויות? האם לפנינו שלשה ניסיונות תוכחה וניחום שונים הסותרים למעשה זה את זה?

מבנה הטיעון של יוסף הוא כך: 'על עובדות אין להתווכח, אתם מכרתם אותי מצרימה. מתברר עתה כי הייתם כלי בידי הקב"ה, שהרי למחיה שלחני לפניכם. במבט עמוק יותר אוכל לומר לכם יותר מזה, גם כלי בידי האל אינכם, שהרי הוא פעל לאורך כל העלילה כימוליד ומביא יחיד, ואפשר כי הכלי לא ידע בעצמו כי הוא רק כלי!'

לפנינו מבנה קונצנטרי של תפיסה אמונית. ג' טיעונים משולבים זה בזה שאינם ניתנים לניתוק ואי אפשר לזה בלא זה. "ועתה" פירושו, עתה לאור התוצאות הברורות של עובדת המכירה מתבהרות כל השליחויות בדיעבד.

בתכנון חינוכי מוקפד ומדהים, יוסף מכלכל צעדיו באופן המחייב את אחיו לעבור תהליך תשובה עמוק וצורב את הנשמה את הלב ואת המוח. תחילה הוא מבקש כי **יכירו** בחטאם כבסיס להמשך התהליך. בד בבד, ולא במקום, הם אמורים להתעודד מעט מתוך תוצאת פיענוח השליחות שהרי בסופו של דבר, " כי למחיה שלחני", זהו שלב ה**יראה**. לבסוף, מתוך ראייה עמוקה ואמונית שאינה מסירה את האחריות האישית לחטא, הם יכולים אפילו להתפעל מן התוצאה הסופית ולאהוב את הבורא בשל כך, זהו שלב ה**אהבה**.

התהליך השלם, חינוכית ואמונית, כולל את השלבים הבאים: **הכרה....יראה....אהבה**.

יש ויש תכלית אלוקית המכוונת את מעשי האדם אולם היא אינה משחררת אותו מאחריות. הקב"ה קובע את היעדים ואנו את הדרך. כך לפחות זה נדמה לנו....